

İŞ SANATA, SANAT İŞE DEĞER KATARKEN...

1980'li yıllarda karton ambalaj alanına geçiş yaparak matbaacılık alanında ihtisaslaşmanın ne denli önemli olduğunu gösteren Oktay Duran, bir zamanlar sektör için yaptığı atılımı, sanat alanında da gerçekleştiriyor ve bu tür bir yaklaşımın ülke tanıtımına ve gelişimine paha biçilmez bir değer yaratacağına inanıyor.

YUNUS ARGAN

Yakın bir tarihte kaybettiğimiz Türk matbaacılığının gelişimine büyük katkı sağlamış Ali Baba'nın öğretilerine kendi işletme vizyonunu ve zekasını da katarak yoluna devam eden ve aldığı kararlarda yanılmayarak hem firmasının, hem sektörün önünü açabilmiş bir isim Oktay Duran. Ticaretteki zekasını sanat alanında; sanat anlayışını da iş alanında harmanlayarak her iki taraftan pozitif bir değer çıkarabilmiş Duran Makina'nın sahibi Oktay Duran ile işten ve sanat koleksiyonerliği üzerinden konuştuk...

İstanbul İktisadi İlimler Akademisi'nden 1973'te mezun oldunuz... Sonra süreç nasıl gelişti sizin açınızdan?

Çocukluğum lise zamanlarında matbaacılık içerisinde geçti. Liseden sonra babamlar ayakkabı malzemeleri üretti, ben de oraya geçtim. 1979'dan sonra matbaaya geçtim ve profesyonel matbaacılığım bu tarihte başladı. Matbaacılık veya tekstil hepsine profesyonel

Satışıyla Türk Çağdaş Resim Sanatında devrim yaratan Mavi Senfoni

Duran'ın sanatseverliğinin ifadesi olan Akaretler'deki art ON sanat galerisi

düzye de bakırım. Matbaacılığı bilmiyor olmak benim avantajım oldu. Her şeyi sıfırdan değerlendirme fırsatı buldum.

Baba mesleğiyle tanışmanız kaçınılmazdı... Etkisi oldu mu mesleği seçmenizde?

'Matbaaya gel' diye babam çağırırdı. Matbaa kurulmuş bir sistemdi. Benim dahil olmam neyi değiştirecek bilmiyordum. Yarım yönetim sisteminin boşluğu doldu. Onu yapmasaydım ne yapardım? Muhtemelen büyük bir ayakkabı fabrikası kurmuş olurudum. O günkü mesleğime yakın olarak.

Matbaacılıkta da farklı bir yol tercih ettiniz... Neden?

O dönemde babam da dahil, herkes o güne kadarki gördükleri üzerinde iş yapmaya çalışıyorlar. Bizim matbaacılığımızda sektörler birbirlerinden o kadar çok ayrılmamıştı. Yani bir matbaada karton kutu da basılırdı, dergi ve afiş de. Avrupa'da bunların ayrı konular olduğunu görünce bir tanesine karar verelim dedik ve karton ambalajı seçtik. Karton ambalaj yeni başlamıştı, iyi gidiyordu. Onun daha avantajlı olacağını düşündük. Daha az rekabet ortamı olduğunu gördük. Kararı bir günde alıp, mevcut müşterilerimize haber vererek bir anda kartona döndük.

Müşterilerimizin yüzde 50'sini bir anda kaybettik, ama boşalan kapasiteyi çok kısa zamanda karton ambalajla doldurduk. Baskı makinesi baskıyı yapıyor ama buna kağıt koyarsanız arkasına kırma gerekiyor, dikiş gerekiyor. Bizim karton ambalajda da başka makineler gerekiyor, kesme, katlama yapıştırma makinesi gerekiyor. Avrupa'da birkaç matbaa dolaştım, orada da bu

istikamette gittiklerini görünce doğru karar verdiğimizizi anladım.

Ali Baba'nın matbaacılık alanıyla ilgili çok büyük katkıları olduğu tartışılmaz... Size bıraktığı miras nedir? Sizler için verdiği en önemli öğüt neydi?

Normalde 94 yaşına gelmiş birisi vefat ettiğinde aile yakınlarıyla birlikte defnedilir. Ali Baba vefat ettiğinde cenazesine binlerce kişi geldi. Türkiye'nin dört bir yanından insanlar geldi. Üstelik gazete ilanının verildiği gün defnettığımız için 'Neden birgün beklemediniz?' gibi sitemler geldi. İyi bir şeyler yaptıysanız bu böyle oluyor. Burada gördük ki baba çok büyük bir etki alanı yaratmış. Onun öğütleriyle tüm matbaacılık büyüdü yürüdü. Herkes ondan bir türlü bir şey aldı. Oda herkese karşılıksız bir şeyler verdi. Bu çok büyük bir mirastır bizim için. Bilgisini paylaşması, işini doğru dürüst yapması, başarıya ulaşmak için hiçbir zaman yan yollara sapmaması en önemli özellikleriydi. Bu özellikleri bizlere de sirayet etti.

Özel projelerinizde, konusunda uzmanlaşmış matbaalardan destek aldığınızı da biliyoruz. Sanırım bu tutumunuzda Ali Baba'nın da etkisi çok olmuştur...

1991'de Karton Ambalaj Sanayicileri Derneği'ni kurduk. İlk 12 sene boyunca başkanlığını ben yaptım. Oradaki üyelerle rakibim olmasına rağmen tüm bilgi birikimimi paylaştım. Hatta bu yönde eleştiriler aldım. Bir sektör ne kadar çabuk büyürse ne kadar ileriye giderse pasta da büyür. Pastadan bize düşecek dilim de büyür. O yüzden ben 'Gelin pastayı büyütelim, büyük dilim sahibi olalım' dedim. Sene 1991.

O zaman biz Duran Ofset olarak sektörün en büyüğüydük. Sene 2012, aradan 21 sene geçti. Bu kadar çok bilgiyi paylaşmamıza rağmen hala en büyüklerinizdeniz. Sadece bilgi paylaşmak değil, birçok matbaanın gelişmesinde katkılarımız oldu makine üreticisi olarak. Çünkü biz ürettiğimiz karton kutu katlama yapıştırma makinelerini herhangi bir matbaaya verip 'Hadi bana eyvallah' demedik. Bunun nasıl kullanılacağını, o matbaanın işini nasıl geliştireceğini, nasıl farklılık yaratacağını herkese öğrettik. Sonuçta da bizden bir şey eksilmedi. Belki oradaki anahtar tespit şu idi; bir araya geldiğimizde rekabeti kapıda bırakacağız, ortak çıkarlarımızı sonuna kadar konuşacağız. Bu fikir tuttu, benden sonra da böyle devam etti. Beraberinde şu terbiye oluştu; rekabette insanlar birbirlerine daha dikkatli ve daha medeni davranmak durumunda kaldılar.

2005'te Duran Ofset'i Doğan Matbaacılık ile birleştirdiniz. Bunu neden gerekli gördünüz?

Sektörün geçmişine baktığımızda yüzyıllık şirketler göremiyorsunuz. Matbaacılık daha çok aile şirketi olarak hayatını devam ettiriyor. Ancak nesillerden birinde bir kopukluk olduğunda şirket bitiyor. Bu farkındalıktan hareketle 1991 yılında o zamanki Duran Ofset'i halka açtık. Borsaya kayıtlı bir şirket olduk. Bunun altında yatan mantık şudur: Eğer Duran ailesinin gelecek nesillerinden biri, bu işi devam ettirmek istemez veya başarısız olursa şirkete sermaye sahibi birileri sahip çıksın ve şirket devam etsin diye.

2005 yılı gelince sektörün en eski ve köklü firmalarından Doğan Matbaacılık'ın

Duran, iş hayatı ve sanatı eş zamanlı olarak başarılı bir şekilde yürütebilen ender isimlerden

sahibi Mike Acemyan ile şirketlerimizi birleştirirsek doğabilecek sinerjiyi hesap etmeye başladık. 1+1'in 2 değil de 4 edebileceğini hesap ettik. Hesabımız da doğru çıktı ve Duran Doğan Basım ve Ambalaj doğmuş oldu.

Duran Ofset ile Doğan Matbaacılık'ın birleşme hikayesini bugün sektörümüzün örnek almasını dilerim.

Sektörü birlikte büyütmeye yaklaşımınız, sanat alanındaki yaklaşımınızla da örtüşüyor. Burhan Doğançay'ın 'Mavi Senfoni' adlı eserinin satışını yaparken Türk çağdaş sanatının gelişimine katkı sunma hedefiniz, benzer bir kaygının sonucu olsa gerek...

Türk insanının yurtdışında algılanmasında sanatın büyük bir etken olduğunu düşünüyorum. Ne kadar sanatçı toplumsanız; daha doğru algılanıyorsunuz, daha çok itibar görüyorsunuz. Türkiye'deki modern ve çağdaş sanatın öncülerinden Burhan Doğançay özelinde mümkün olduğu kadar sanatçı millet olduğumuzu anlatmaya çalıştım. Yaşayan bir ressamın herhangi bir eseri 1 milyon doların üzerinde satılmadığında dünyadaki sanat çevresinde düzgün algılanmaz. O dönemde o değeri aşabilecek bir tane eser vardı, o da bendeydi. 'Bunu satsak, Türkiye'nin çağdaş sanatına hareket gelir mi?' dedim. Neyse ki o satıştan sonra Türkiye'nin çağdaş sanatında çok şey değişti. Eğer olmasa, her şey eskisi gibi gidiyor olsaydı, eseri elimden çıkardığım için çok üzülürdüm.

Siz sadece pasif düzeyde bir sanatsever değilsiniz. Koleksiyonersiniz ve aynı zamanda açtığınız galeri ile bunun ticaretini de yapmaya başladınız. Sanata ilginiz ne zaman, nasıl ve neden başladı?

Herkes sanat eseri alıyor, biriktiriyor, ben niye yapmayayım diyerek başladı. Eski bildiğimiz ressamların işlerinden almaya başlamıştım. Bu koleksiyonun öyle olmayacağını anladım. Koleksiyon demek aldığımız işler birbiriyle konuşabiliyorsa bir koleksiyondur. Bir dönemin eserleri olabilir, bir tarzın, bir ressamın eserleri olabilir. Orada arayış içerisindeyken Burhan Doğançay ile tanışmış oldum. Onun sanata bakış açısından çok etkilendim. 'Tamam' dedim. 'Burhan Doğançay'ın koleksiyoneri olacağım, onunla birlikte çalışacağım, onunla birlikte yaşayacağım' dedim.

Koleksiyonerliğin ötesinde aktif olarak ilgilendiğiniz bir sanat alanı var mı?

Hayır sanatla alakalı bir şey yapmıyorum. Sadece takipçisiyim. Resim ve heykel üzerinde sanatsever ve koleksiyoner düzeyde ilgim var. Kabiliyetim, resim veya heykel yapmak üzerinde değil; yaratıcılık düzeyinde. Bunu da kendi işimde kullanıyorum. Yaptığım işlerde yeni şeylerin peşinden koşuyorum. 'İşimde, makinalarda nasıl farklı olabilirim, nasıl değişik şeyler yapabilirim' bunun üzerinde çalışıyorum.

Okuduğum Hintli bir yazar, 'Sanatçı, yaradandan dünyadaki devamıdır' der. 'Yaradan

sanatçıya yaratımı devam ettirmesi için el vermiştir,' demektedir.

Akaretler'de açtığınız Art On Galerisi'nden sonra Gaziantep'te de sanat galerisi açma planlarınız var... Neden Gaziantep?

Sanayileşmiş şehirlere sanatın taşınması lazım. İstanbul Modern bu işi iyi yapıyor. Onlarla birlikte Burhan Doğançay sergisini açtık. Bir amacı da sergiyi buradan yurtdışına götürebilmek. Buradaki galerideki maksatlardan bir tanesi yurtdışındaki önemli sergileri Türkiye'ye getirmek ve buradakileri de oraya taşımak.

Bu, sanatsal işlerin ticari tarafını içeriyor olsa gerek.

Benim sanat alım satımında Burhan Doğançay gibi dönemin ressamı yok. İnsanca anlaşabileceğimiz sanat okulları mezunu genç sanatçıları biraraya getirip, şiddetin ve pornografinin dışındaki eserlerin sergilendiği bir alan yaratıyoruz. Sanatçı seçiminde eşimin çok büyük katkıları var. İmzadan ve resmin değerinden etkilenmeden doğru ve yanlış ayırt edebilen bir gözü var. Bunun çok büyük kolaylığı var. Ben sadece işin ticari ve lojistik tarafındayım.

Vaktinizin ne kadarını işe ne kadarını sanat işlerine ayırıyorsunuz...?

Buradaki günlük işlerin içerisinde pek yokum. Finansman ve yeni ürünler yaratmada çalışıyorum. Bir de müşterilerle PR yapıyorum, onlarla ilgileniyorum. Daha üst düzeydeki müşterilerle direkt konuşur hale geliyorum. İşin yurtdışı ayağıyla da PR üzerinden ben ilgileniyorum.

Sanata olan ilginizin iş akışına nasıl bir etkisi oldu?

Sadece işe olan katkısını düşünmemek lazım. Bugün ülkeler bile, ne kadar sanatçı olduklarını anlattıklarında kendilerini daha iyi ifade ettiklerinin farkındalar. Bugüne gelene kadar birçok şeyi anlatırken sanat yollu anlatmanın en doğru yol olduğunu tüm ülkeler keşfetti, tek biz keşfedemedik.

Neden sizce?

Bir rönesans geçirmedik daha. Matbaanın 280 sene geç gelmesi her şeyi ifade ediyor. O dönem bilginin dağılması engellendi.

Yakaladık mı peki?

Yakaladık ama bu biraz genlere işleyen bir

şeydir. Biraz zamana ihtiyacı var. Birçok yabancı uzman der ki; sanayileşmenin yanında sanat paralel gitmiyorsa o ülkeden hayır bekleyemezsin. Bu çok açıktır, çok nettir. Bunu bütün gelişmekte olan ülkeler eğer sanatı paralel yürütmediyse bunun acısını çok çekmiştir, örnekleri çok vardır. Biz hala onu göremiyoruz. Bir ülkenin marka değeri ancak sanat yardımı ile artar. Bugün Türkiye Tanıtma Fonu, kaynağının 10'da 1'ini sanat faaliyetlerine ayırsa, çok ciddi bir tanıtım gerçekleşir. Sanat faaliyeti deyince buradan Almanya'ya şarkıcı göndermekten bahsetmiyorum. Sergi açma, Türk plastik sanatlarını tanıtma anlamında olabilecek her türlü faaliyet Türkiye'ye her türlü kazançtır.

Matbaacılık alanında ambalaj alanına geçiş yaparak önemli bir iş başardınız. Türk çağdaş sanatında da çağdaş sanatın önünü açma yönünde bir rönesans başlattığınız kabul ediliyor. Böyle bir misyonu neden yüklediniz?

Bir sıkıntının aşılmasını sağlayacak anahtar fikri bulmak gerekiyor. Bu konuda çok kitaplar okuyorum, sanat ve toplum etkileşimleri üzerine konferansları veriyorum. Fransız İhtilali olduğunda İhtilal Komitesi, ihtilalin halk için yapıldığını anlatmak için, bir hafta içinde karar alarak krala ait olan Louvre Sarayını'nı sanat müzesi haline getiriyorlar. İhtilalin halk için yapıldığını anlatmak için sanatın kullanılmasına iyi bir örnektir bu. Yine ABD'nin sinema sanatını kullanarak nasıl tüm dünyaya kültürünü yaydığını herkes biliyor.

Bizler halen uyanamadık. Milyar dolar harca yapıp müze yapmamız lazım. 1 milyar dolar harcanıp yapılacak bir müze yapıldığı takdirde onun sağlayacağı sadece katma değer vergisi olarak katkısının bir yılda amorti edilebileceğini düşünabiliyor musunuz? 'Siyasetçilere bunu anlatamadım, bari turizmcilere anlatayım' diyerek bu rakamı kendilerine sora sora buldum. Ticari kafayla düşünseler sanatın bu kadar getirisi olabileceğini görecekler. Böyle çok enteresan tespitler var. Çin ne yaptı? Dünyanın en büyük üreticilerinden bir tanesi oldu. Sanatı işlemeden ürünlerine hiçbir şekilde zam yapamayacağını anladı. Dolayısıyla şimdi bir sürü müzeler açıyorlar. Genç çocuklarını İtalya'ya, Amerika'ya gönderiyorlar sanat eğitimi aldırıyorlar.

Avrupa'daki müzeleri finanse ediyorlar. Şu anda enteresan bir konumdayız. İhracatta 150 milyar dolara geliyoruz ve ihracatımızın yüzde 92'si bitmiş sanayi ürünleri. Bakanlarımız katma değerden bahsediyor, ama sanatsız bunu yükseltmemiz mümkün değil, olsa da çok zaman alır. Sanayiye yaptığınız yatırımın yüzde 1'ini sanata yapın, getiriye yüzde 10 artırırsınız. Bunu anlatmamız lazım.

Bu misyonu yüklemek sizin açınızdan kolay oldu mu?

Bu tamamen birşeylerin farkında olunmasıyla ilgili. Şu anda Eczacıbaşı, Sabancı Müzesi, Pera ve Doğançay Müzesi bunu çok iyi yapıyor. Sakıp Sabancı, bir kitabının ön yazısında, 'Bir sürü yatırım yaptım, uluslararası ortaklıklar yaptım, binlerce işçi çalıştırıyorum, ama sonunda anladım ki; eğitime, kültüre ve sanata destek verdiğiniz ölçüde büyürsünüz' diyor. İKSV ise bu işte, Türkiye'nin tanıtımında en üst seviyeye çıkmış durumda.

Bunu bir sanatçı üstlenebilir miydi?

Sanatçıdan bunu beklemek yanlış olur. Sanatçı sanatını yapacak. Sanatçıyı bizim baş tacı edip, dünyaya tanıtmamız lazım.

Sanat ve baskıyı birbiryle örtüştüren bir yapı kurdunuz. Galeride orijinal eserlerin ıslak imzalı baskılarını yapmaya başladınız. Bunun baskı alanına yansımaları konusunda neler söylenebilir?

Galeriyi açtığımızda en pahalı yabancı ressamın eserlerinin ıslak imzalı baskılarıyla girdik. Çok da etkili oldu. Güzel bir tecrübe oldu.

Bunun devamı olacak mı?

İkinci bir galeriyi, baskı galerisi olarak düşünebiliriz.

Sizin dışınızda Türk matbaacılığına katkısı büyük bir isim olarak anılan, aynı zamanda BASEV'in de İkinci Onur Ödülü'nü alan Dr. Oktay Duran var. Akrabalığınız var mı? Eğitime yönelik çalışmalarını nasıl buluyorsunuz?

Herhangi bir akrabalığımız yok. Gayet güzel bir okul yaptı. Sektör adına çok değerli, çok yararlı bir iş yaptığını düşünüyorum.

Sizin eğitimle ilgili çalışmalarınız oldu mu?

Kişisel olarak eğitimle ilgili bir çalışma

OKTAY DURAN

1949 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokuldan sonra orta ve liseyi Saint Benoit Fransız Lisesi'nde tamamladı. Eğitim hayatını İstanbul İktisadi İlimler Akademisi-Şişli İktisadi ve Ticari Yüksek Okulu'nda, 1973 yılında mezun olarak tamamladı. ASD Yönetim Kurulunda olup, çeşitli sosyal dernek ve vakıflarda kurucu başkanlık, yönetim kurulu üyeliği, üyelik yaptı. Halen Duran Doğan Basım ve Ambalaj San. A.Ş. ve Duran Makina Sanayi ve Tic. Ltd. Şirketlerinin Yönetim Kurulu Başkanı olarak profesyonel iş hayatını devam ettiriyor.

yapmıyorum. Daha çok kültürle alakalı bir şeyler yapıyorum. Çünkü eğitilmiş olmak kültürü getirmiyor beraberinde.

Eğitilmiş işgücü birçok sektörde olduğu gibi matbaacılık alanında da çok ciddi bir sıkıntı. Bu konuya ilişkin düşünceleriniz neler?

Daha çok matbaacılar kendi elemanlarını kendileri yetiştiriyorlar. Başka türlü çıkmıyor. Eğitimi veriyorum deseniz bile o matbaanın içerisinde doğru düzgün ekipman yoksa, doğru düzgün makine yoksa orada netice almak çok kolay değil. Teknoloji o kadar gelişti ki gelişmiş teknolojiye yatırım yapmak çok kolay değil okullar için. Onlara yatırım yapmayı bir devlet politikası olarak görmek lazım. Sanayile devletin birimlerinin iç içe, koordineli olabileceğini düşünüyorum. Burada sivil toplum kuruluşlarının ön ayak olması lazım.

Sivil toplum örgütlerindeki çalışmalarınız devam ediyor mu?

Sivil toplum örgütlerinde eskisi gibi çok aktif değilim. Bu alanı gençlere bıraktık. KASAD'da yeğenim Ali Can Duran var. ASD'nin yönetim kurulundayım. ASD'nin Ambalaj Müzesi oluşturma projesinde aktif bir rolüm olacak. Dünya çapında güzel bir müze olsun istiyoruz. Sanal olarak yapılmaya başlandı.